

ULKOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 9/2000 vp

Hallituksen esitys Yhdistyneiden Kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 10 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt ulkoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Yhdistyneiden Kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä ja laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 135/2000 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Päivi Pietarinen, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tuula Majuri, oikeusministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Liisa Heinonen, työministeriö.

Lisäksi valiokunta on saanut tasa-arvovaltuutelta kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Yhdistyneiden Kansakuntien kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan.

Pöytäkirjan mukaan henkilöillä ja henkilöryhmillä on oikeus tehdä valituksia naisten syrjinnän poistamista käsittelevälle komitealle, jos nämä katsovat sopimusvaltion loukanneen heidän yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksiaan. Pöytäkirja sisältää yksityiskohtaiset määräykset valitusten tutkittavaksi ottamisen edellytyksistä ja valitusten varsinaisesta käsitelystä. Käsiteltyään valituksen komitea antaa näkökantansa ja se voi antaa myös suosituksia. So-

pimusvaltion tulee kertoa komitealle toimista, joihin se on ryhtynyt komitean näkökantojen ja suositusten johdosta.

Lisäksi komitea voi tutkia tietoja, joiden mukaan sopimusvaltion toimesta näyttäisi tapahtuneen yleissopimuksen mukaisten oikeuksien vakavia tai järjestelmällisiä loukkauksia. Tutkintaan voi sisältyä käynti sopimusvaltiossa. Tutkinnan johdosta antamiinsa tuloksiin komitea voi sisällyttää kommentteja ja suosituksia, joiden johdosta sopimusvaltion tulee antaa vastineensa komitealle. Sopimusvaltio voi pöytäkirjaan liittyessään ilmoittaa, ettei se tunnusta komitean tutkintamenettelyyn liittyvää toimival-

taa. Suomen tarkoituksena ei ole antaa tällaista ilmoitusta.

Pöytäkirja tulee kansainvälisesti voimaan 22 päivänä joulukuuta 2000. Jäsenvaltion osalta, joka ratifioi pöytäkirjan tai liittyy siihen sen voimaantulon jälkeen, pöytäkirja tulee voimaan

kolmen kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona se on tallettanut ratifioimis- tai liittymiskirjansa.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin pöytäkirjakin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Ehdotetulla lisäpöytäkirjalla vahvistetaan vuonna 1979 tehtyä YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaa yleissopimusta (SopS 67, 68/1986) ottamalla käyttöön yksilövalitusjärjestelmä, jonka nojalla henkilöillä ja henkilöryhmillä on oikeus tehdä sopimuksen toimeenpanoa valvovalle komitealle valituksia siitä, että sopimusvaltio on loukannut heidän yleissopimuksessa tunnustettuja oikeuksiaan. Valituksen tekeminen edellyttää, että sen tekijä on ensin turvautunut kaikkiin tehokkaisiin kotimaisiin oikeusturvakeinoihin. Tämä tarkoittaa Suomessa käytännössä valittamista ylempiin tuomioistuimiin aina korkeinta oikeutta tai korkeinta hallinto-oikeutta myöten.

Lisäpöytäkirjalla luotava yksilövalitusjärjestelmä vastaa YK:n vuoden 1966 kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan sopimuksen, vuoden 1965 rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen sekä vuoden 1984 kidutuksen vastaisen yleissopimuksen nojalla luotuja valinnaisia yksilövalitusjärjestelmiä.

Suomi on hyväksynyt kaikki nämä valitusjärjestelmät itseään sitoviksi. YK:n komiteat voivat valitusten johdosta esittää sopimusvaltioille näkökantoja sekä antaa suosituksia, jotka eivät kuitenkaan sido sopimusvaltioita oikeudellisesti. Suomi on valiokunnan saaman selvityksen mukaan kiinnittänyt asianmukaista huomiota va-

litusten johdosta em. komiteoilta saamiinsa näkökantoihin. Tarvittaessa myös Suomen lainsäädäntöä on niiden johdosta muutettu.

Suomen tasa-arvolainsäädäntö ja Euroopan yhteisön asiaa koskeva sääntely ovat sisällöllisesti tarkempia kuin naisten syrjintää koskevan yleissopimuksen määräykset. Tämä vaikeuttaa yksilövalitusten tekemistä yleissopimuksen nojalla. Koska yleissopimus on toisaalta soveltamisaltaan esimerkiksi EY:n sääntelyä laajempi, voidaan sitä valiokunnan saaman selvityksen mukaan soveltaa esimerkiksi naisiin kohdistuvan väkivallan tai muiden työelämän ulkopuolisten syrjintätilanteiden osalta.

Kun kokemukset muista vastaavista YK:n tutkintaelimistä otetaan huomioon, voidaan arvioida, että Suomea vastaan tullaan lisäpöytäkirjan nojalla tekemään valituksia naisten syrjintää koskevan yleissopimuksen väitetyistä loukkauksista. Koska lisäpöytäkirja edellyttää kansallisten oikeussuojakeinojen käyttöä ennen valituksen tekemistä, ensimmäiset valitukset Suomea vastaan lisäpöytäkirjan nojalla voidaan tehdä aikaisintaan kahden vuoden kuluttua.

Valiokunta pitää YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaista pöytäkirjaa tarpeellisenä naisten kansainvälisen aseman parantamisen kannalta. Valiokunta korostaa, että esimerkiksi kehitysmaiden naisten aseman parantamiseksi on tarpeellista jatkaa YK:n korkean tason kansainvälisten naisten kongressien järjestämistä.

Valiokunta esittää voimaansaattamislain 1 §:ään eräitä kielellisiä tarkennuksia.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ulkoasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy New Yorkissa 6 päivänä lokakuuta 1999 tehdyn kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan ja

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus).

Valiokunnan muutosehdotus

1 §

New Yorkissa 6 päivänä lokakuuta 1999 tehdyn kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina (poist.) kuin Suomi on niihin sitoutunut.

Helsingissä 10 päivänä marraskuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Liisa Jaakonsaari /sd	Juha Korkeaoja /kesk
vpj.	Henrik Lax /r	Outi Ojala /vas
jäs.	Ulla Anttila /vihr (osittain)	Sirpa Pietikäinen /kok
	Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk	Mirja Ryyänen /kesk
	Bjarne Kallis /skl	Hannu Takkula /kesk
	Ilkka Kanerva /kok	Ben Zyskowicz /kok
	Antero Kekkonen /sd	vjäs. Kari Myllyniemi /kesk
	Kimmo Kiljunen /sd	Petri Neittaanmäki /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Antti Pelttari.